

DATA CIRKEL HÖSTEN 2015

För unga och erfarna dataintresserade!

Ledare: Birger Höglund och Sten Halvarsson

Information från SeniorNet möte den 2015-09-09

Presentation av Martin Appel – PC för Alla om Appar mm

- APP är att betrakta som ett program eller en tjänst
- Det finns idag 1,5 miljoner APPar
- En APP "köps" via den plattform som du kör
- Sök på någon kategori eller själva APPen om du vet namnet
- Mobiler, Surfplattor och PC (från Windows 8) har idag alltid inbyggd installationsupport
- Gränssnittet mellan PC, Surfplatta och Mobil är idag diffusa.
- Målet är att allt skall kunna nås från alla plattformar.

Exempel på APPar:

Kategori	Namn	Pris + Kommentarer
FILM	-Netflix	80kr/mån, kan också köpas per film. Massor av filmer utom de allra senaste
	-HBO Nordic	100kr/mån
	-Viaplay	100kr/mån
	-Plejmo	Per film 10-20kr i 24 timmar
TV	-SVT Play	Gratis via licensen + Öppet arkiv
	-TV4 Play	Vissa program gratis annars 99kr/mån?
	-TV3 Play	Vissa program gratis annars 99kr/mån?
	-TV5 Play	Vissa program gratis annars 99kr/mån?
	-Magine TV	Direkt TV i världen, vissa gratis
	-YLE Arena	TV play i Finland
VIDEO	-Youtube	Massor korta klipp
	-Vimeo	
RADIO	-Sveriges Radio Play	Gratis via licensen. Alla svenska radioprogram.
	-Radio Play	MixMegapol, Musik kanaler mm
	-Tunein	Ca 10000 radio kanaler från världen

Kategori	Namn	Pris + Kommentarer
Musik	-Spotify	99kr/mån eller gratis med reklam, 30 miljoner låtar
	-Google Play	
	-Apple Music	Endast IPAD
Tidningar	-Readly	1000 vanliga tidningar 100kr/mån, kan köpas per tidning. Kolla direkt på själva tidningens web.
	-Ztory	Samma som Readly
	-Qiozk	Pris per tidning
	-Zinio	Pris per tidning
E-böcker	-Dito	Köpa, läsa och hyra. Pris beror på ???
	-Adlibris Mondo	Köpa, läsa och hyra. Pris beror på ???
	-Bokon	
	-Låna på Bibliotek	Gratis men krångligt. Kolla på bibliotekets hemsida hur du skall göra.
	-Aldiko	Android plattform. Kräver ADOBE-konto
	-Blufire Reader	Endast IPAD plattform
Ljudböcker	-Biblioteket	Skall vara uppkopplad. Kolla på bibliotekets hemsida hur du skall göra.
Planering	-Microsoft	Outlook
	-Google	Gmail + Kalender
	-Apple	Mail + Kalender. (endast IPAD)
Kontorsprogram	-Microsoft	Word, Excel, PowerPoint, = Gratis
	-Google	Google dokument, Kalkylark, Presentation
	-Apple	(endast IPAD)
Lagring	-Microsoft	One drive
	-Google	Google drive
	-Apple	Apple Incloud (endast IPAD)

Google läser maskinellt alla Gmail för att sedan ge reklam anpassad till vad du använder. Undvik att lägga hemliga dokument/information i "Molnet".

"Dropbox" säger att de inte läser vad som lagras.

Var och en måste själv avgöra risken med att den data man har kan spridas.

Man kan installera en "egen" server = NAS för att säkra data. Det kan vara lite krångligt och kostar några 1000-lappar.

Dubbel-lagra alltid dina bilder på flera fysiska media och helst platser.

Mer kraft i plattan

Här är de bästa apparna för Ipad och Android

Appbutiker

Google Play Butik
App Store
Windows Store

Film

Netflix
HBO Nordic
Viaplay
Plejmo

Tv

SVT Play
TV4 Play
Magine TV
... eller sök önskad tv-kanal

Video

Youtube
Vimeo

Radio

Sveriges Radio Play
Radio Play
Tunein Radio
... eller sök önskad radiokanal

Musik

Spotify
Google Play Musik
Apple Music (Ipad)

Tidningar

Readly
Ztory
Qiozk
Zinio
... eller sök önskad tidning

E-böcker

Dito
Adlibris Mondo
Bokon
Aldiko (Android)
Blufire Reader (Ipad)

Planering

Microsoft Outlook
Gmail
Google Kalender
Apple Mail (Ipad)
Apple Calendar (Ipad)

Kontorsprogram

Microsoft Word
Microsoft Excel
Microsoft Powerpoint
Google Dokument (Android)
Google Kalkylark (Android)
Google Presentation (Android)
Apple Pages (Ipad)
Apple Keynote (Ipad)
Apple Numbers (Ipad)

Lagring

Microsoft Onedrive
Google Drive (Android)
Apple Icloud (Ipad)

Kommunikation

Skype
WhatsApp
Viber
Facebook Messenger
Facetime (Ipad)

Kunskap

Wikipedia
SAOL
Google Översätt

Foto

Photo Editor by Aviary
Photoshop Express
Google Foto (Android)
Photos (Ipad)

Sammanställning

Martin Appel, PC för Alla
pcforalla.se
martin.appel @idg.se

Utdrag ur en bok om Steve Jobs (Sten Halvarsson)

Född 1955 samma år som Bill Gates
Moder doktorand på University of Michigan. Fader doktorand från Syrien.
Moderns föräldrar accepterade inte fadern som var muslim.
Blev bortadopterad
Var intelligent men upprorisk
Hade stor övertalningsförmåga och en bra talare när han ville men också mycket otrevlig och känslökall dessemellan

Vegetarian. Provade LSD. Var till Indien och mediterade
Började på Reed College 1972 men slutförde inte studierna. Jobbade på äppelodling
Blev intresserad av teknik och tog jobb på dataspel tillverkaren Atari 1974.
Steve var visionär och idéspruta och insåg att man kunde göra en dator
Fick hjälp av en tekniknörd Stephen Wozniak för att förverkliga idéerna
Startar verksamhet i ett garage under namnat Apple (äpple)
Gav problem med Beatles som också använde det namnet
Lyckades övertala en affärskedja typ 'Teknikmagasinet' att betala inköp av komponenter till första serien av datorer de byggde ihop

Blev en succé

Verksamheten växte ca 1980 nästa dator fick nytt namn efter en äppelsort McIntosh som sen blev bara MAC

La ned mycket arbete på utseendet både utanpå och inuti men struntade i kostnaderna.

Det skulle vara vackert, användarvänligt och bäst.

Höll kontroll över minsta detalj både Hårdvara och Mjukvara

Det skulle helst inte gå att ta isär en MAC dator

Microsoft gick en helt annan väg

Inriktade sig enbart på Mjukvara vem som helst fick bygga Hårdvaran till konkurrenskraftiga priser och göra anpassningar för olika tillämpningar.

Steve var intresserad av grafik och typsnitt

Tog kontakt med XEROX som hade utvecklat program för grafik

Anpassade det till sin MAC

MAC datorn var dyr men blev ett perfekt hjälpmedel för tidningar.

Förändrade tryckeribranchen helt och gjorde alla typografer arbetslösa

Blev en succé

Var en mycket krävande och nyckfull chef. Skällde ut medarbetarna ofta

Blev till slut ombedd att lämna Apple 1985

Startade ny verksamhet och byggde en dator 'NeXT'

Började säljas 1989. **Gick inte bra.**

Insåg att Disney's tecknade filmer kunde göras mycket enklare med hjälp av dator.

Startade företaget Pixar för att göra animerade filmer.

Blev en succé

Var borta från Apple i ca 10 år

Apple stagnerade inga nya idéer

Blev ombedd komma tillbaka som idéspruta men inte chef

Blev i praktiken chef men inte officiellt

Lanserade skrivbordsdatorn iMAC 1998 med sikte på hemmabruk

Allt hopbyggt. Färdig att användas när man packat upp.

Steve gillade musik var stor beundrare av Bob Dylan
Alla gick med musik från Walkman
Av en händelse fick de tag på en mycket liten hårddisk 1,8tum 5Gbyte.
Insåg att den var perfekt att lagra musik på ca 1000 låtar att ha med sig
Det skulle vara användarvänligt. Lätt att välja låt. Konstruerade iPod.
Blev en succé.

Tog fram iPhone =smart telefon
Med nytvecklade extra starkt glas och tryckkänslig skärm
Det skulle vara så lite knappar som möjligt.
Skulle styras med 1 och 2 fingrar över skärmen.
Bill Gates trodde inte ett dugg på det p.g.a. priset
Blev en succé

Tog fram iPad = laptop där tangentbordet ersatts av tryckkänslig skärm
och ON/OFF knapp ersatts av vikbart lock som även skyddade skärmen
Införde SSD som var dyr men stöttålig och snabb.
SSD 'Solid State Drive' är en hårddisk utan rörliga delar.
Bill Gates trodde inte ett dugg på det bl.a. p.g.a. priset
Blev en succé

Microsoft var inte snabba nog att fixa mjukvara till smarta telefoner och paddor.
Apple och Google tog över initiativet. Det bröt Microsofts totala dominans.
Microsoft försöker nu komma ifatt med Windows 10.

Surfa

Följande webbläsare finns att välja på
Internet Explorer, Google Chrome, Firefox och Opera till Windows datorer
Safari, Google Chrome, Firefox och Opera till MAC datorer

Man kan ha flera webbläsare installerade på datorn samtidigt.
Välj en av dem som standard genom att starta den man vill ha får då frågan om man vill ha den som standardwebbläsare
Välj startsida
Starta den webbsida du vill ha vid start
Gå in på verktyg och ange visad webbsida som startsida

Hjälpprogram till webbläsaren

Webbläsaren innehåller inte alltid all programvara som krävs för att läsa alla webbsidor.
Vanligaste hjälpprogrammet är Flash Player från Adobe.

För så säker surf som möjligt
Ha inte admin behörighet på vanliga användare.
Ha admin behörighet bara för speciell användare som man kan kalla Admin

Begränsa eller stoppa 'kakor/historia'

Sidor som kräver inloggning t.ex banker fungerar inte utan 'kakor/historia'
Men för all annan surfning kan 'kakor/historia' vara avstängt
Enklast hanterar man det genom att använda 2 webbläsare där den ena tillåter kakor och används till banken och den andra stoppar kakor/historia och används till allt annat

Om man använder bara en webbläsare så går det också enkelt att när man vill begära privat surf = inget data sparas = stoppa 'kakor/historia'

Explorer
Kugghjulsikonen > Säkerhet/InPrivate surfning
Google Chrome
Ikonen 3 streck > Nytt privat fönster
Firefox
Ikonen 3 streck > Nytt privat fönster

Så här ändrar man kakor/historia och popupfönster

Explorer

Kugghjulsikonen > Internetalternativ > Säkerhet > Mellan
Kugghjulsikonen > Internetalternativ > Sekretess > Mellan, Blockera popup-fönster

Google Chrome

Ikonen 3 streck > Inställningar > Visa avancerade inställningar (längst ner) >
Sekretess/Innehållsinställningar > Behåll tills du stänger (= Privat surf)

Firefox

Ikonen 3 streck > Inställningar > Sekretess > Historik > Spara inte (= Privat surf)
Ikonen 3 streck > Inställningar > Innehåll > Blockera popup-fönster

Varför ska man undvika 'kakor/historia' ?

Kan användas till att anpassa priset när du ska köpa något på internet.

Om du t.ex. ska köpa en flygbiljett får du ett pris första gången du är inne på sidan.

Nästa gång du går in ser du att du frågat en gång tidigare och höjer priset.

Ett annat problem är att med hjälp av kakor/historia kan man se var du surfar och därmed är intresserad av. Resultatet blir riktad reklam till dig.

Vid problem t.ex. oönskade popup fönster eller att oönskade webbsidor dyker upp

Kan då ha fått oönskade program på datorn

Adware utsätter dig för oönskad reklam

Spyware övervakar ditt surfande

Sprids oftast tillsammans med nedladdning av gratisprogram

Ladda ner bara från tillverkaren direkt eller kända programbibliotek

som www.download.com och www.laddaner.nu

Och även då se upp med och klicka bort tillägg före nedladdning.

Skanna hela datorn med ditt vanliga antivirusprogram regelbundet

Försök ta bort oönskade program med

Kontrollpanelen > Avinstallera program

eller om det är oönskade tillägg (adware,spyware) till webbläsaren

Explorer

Kugghjulsikonen > Hantera tillägg > Verktögsfält tillägg > Alla tillägg

Google Chrome

Ikonen 3 streck > Fler verktyg > Tillägg

Firefox

Ikonen 3 streck > Tillägg

Vid stora problem

Starta i Felsäkert läge för att ta bort oönskade program eller ladda ner och kör

www.malwarebytes.org , www.safer-networking.org Spybot Search & destroy

Avancerad felsökning

Om en dator inte vill starta över huvud taget går det att försöka starta datorn från CD/DVD skiva eller USB. Kan då bl.a. komma åt datorns interna hårddisk för att hämta dokument. Att 'boota om' datorn riskerar radera alla dokument.

Skapa CD/DVD skiva eller USB

För att hämta rätt programvara måste man känna till om datorn är 32bits eller 64bits.

Kontrollpanelen > System

Om det inte står något är det en 32bits dator annars står det 64bits.

www.distrowatch.com har lista över Linux varianter som kan användas

www.minixp.reboot.pro är Windows XP (32bit) i mini format. Får plats på en CD skiva.

www.ubuntu.com/download/desktop har bra instruktion på hur bränna CD/DVD och USB

Den fil man hämtar har ändelsen .iso vilket betyder att filen är en ren kopia av CD/DVD

och inte en vanlig fil som skall läggas in i en filstruktur. Inte alla brännare klarar av det.

Prova högerklicka på .iso filen och välj 'Bränn skivavbildning'.

Eller ladda ner 'Infra Recorder' eller 'FreeISOBurner'.

Använd skapad CD/DVD,USB i den krånglande datorn.

Tryck F12 (vanligast) vid uppstart för att få datorn att stoppa innan den startar Windows.

Tillvägagångssättet för att få stop varierar mellan olika datortillverkare.

Om F12 inte fungerar prova med F8,F9 eller F10.

Det första som startar på datorn är BIOS (Basic Input/Output System) som är inlagt av dator tillverkaren. Det är BIOS som läser F knapparna vid uppstart.

Kan efter stop välja att i stället för normalt från hårddisken starta från CD/DVD eller USB.

Om flera OS (Operativ System) finns inlagda på hårddisken kan man här också välja vilket man vill starta. Man kan alltså ha både Windows och Linux inlagda på hårddisken om man så vill.

När programmet på CD/DVD,USB startar är vissa gjorda så att man kan välja om man vill installera det på hårddisken eller köra från CD/DVD,USB direkt. Om man kör från CD/DVD,USB kan man använda det p.s.s. som det vanliga OS på hårddisken.

Nästan alla program innehåller någon typ av webbläsare. Det betyder att man kan gå ut på nätet och bl.a. läsa epost. Att starta OS från CD/DVD,USB har den fördelen att man blir helt immun mot elak kod. Ingen skadlig programvara kan lägga in sig på CD/DVD. Nackdelen är uppstartstiden. Det tar längre tid att starta från CD/DVD,USB än från vanliga hårddisken.

HL Datacirkel 2015-10-28

Backup (PC för Alla nr 10 sid 44)

Dokument och bilder man inte vill riskera förlora måste läggas på mer än en plats och den platsen bör vara i en annan fastighet.

Alternativ

Lägg kopia på CD/DVD-skiva, USB-minne eller extern hårddisk som sedan förvaras i annan fastighet. Att lägga kopia på intern hårddisk eller NAS är enkelt med hjälp av speciella backup program men ger inte skydd mot stöld och brand.

Eller ta hjälp av någon Molntjänst.

Dropbox, OneDrive(Microsoft) och Google Drive kräver att man själv flyttar över.

Är gratis vid små datamängder men kostar vid större datamängder.

Följande har automatisk backup överföring men kostar ca 50kr/mån.

SOS Online Backup, Bäst i test enligt PC för Alla men dyrast

Crashplan och Diino, Bra val enligt PC för Alla

Backblaze Unlimited, Carbonite och Keepit Unlimited

Så funkar backup i molnet

Installera 'molntjänst' programmet och bestäm vilka mappar som ska kopieras.

Dina filer kopieras nu automatiskt till 'molnet'.

10 populäraste gratisprogrammen (PC för Alla nr 10 sid 11)

från www.laddaner.nu

VLC Player. Mediaspelare. Se PC för Alla nr 10 sid 68

Ccleaner. Rensar och trimmar datorn

Spybot-Search&Destroy. Antispionprogram

AVG Free. Antivirusprogram

Adwcleaner. Antispionprogram

Picasa. Fotoprogram

Advanced Systemcare. Trimningsprogram

Zoner Photo Studio. Fotoprogram

Cutepdf. Skapa pdf-filer

Youtube downloader. Ladda hem Youtube-filmer

Gratis office (PC för Alla nr 10 sid 48)

Office Online molnversion från Microsoft (men Office 365 kostar 90kr/mån)

Google Drive molnversion från Google

LibreOffice. Bäst i test enligt PC för Alla

OpenOffice

HL Datacirkel 2015-11-11

Skärmsklippverktyg

Appen Skärmsklippverktyg är mycket användbar. Kan välja mellan att kopiera hela skärmen, ett helt fönster, en godtycklig fyrkant av skärmen eller en godtyckligt format utklipp av skärmen. Kan sedan lagras som HTML-, PNG-, GIF- eller JPEG-fil.

Det betyder att man enkelt kan spara allt av intresse från webbsidor eller dokument som visas på skärmen.

Kortkommandon

Tryck på F1 Hjälpsknappen. Skriv 'Kortkommandon' eller 'Tangentbordsgenvägar'.

Får då en lista på alla tillgängliga kortkommandon.

Ett litet urval av vanliga kortkommandon se separat dokument.

Släng datorn - köp en platta (artikel i DN 9 nov 2015)

Säkerhetsexpert anser att det är mycket mindre problem med en platta jämfört med en Windows dator. Plattor har operativsystem som ger ett bättre skydd mot skadlig kod.

HL hemsidan

Vår hemsida kommer att förändras med en ny hemsidesleverantör.

Generell uppbyggnad för en hemsida är enligt följande.

Varje sida är uppdelat i fält som vi kan fylla med egen text eller bilder.

Från huvudsidan når man underliggande sidor som i en trädstruktur på samma sätt som mappar i datorn genom att klicka på rubriker. Alla dokument och bilder som man vill visa läggs i ett bibliotek.

Dessa dokument och bilder når man med att klicka på en 'knapp' eller ett eller flera ord i en löpande text. En pekare till biblioteket döljer sig i 'knappen' eller texten. Ofta står det 'klicka här'.

Vår hemsidesleverantör har byggt upp sidorna med ett bildfält överst, ett stort fält i mitten därunder och mindre fält på vänster och höger sida.

De mindrefälten på sidorna kallar leverantören för 'puffar' med tanken att det skall vara tillfällig information som man vill att läsaren skall uppmärksamma (puffa för).

Tips på nätet

FASS (=läkemedelsinformation). Visste du att du även kan se det som egentligen är avsett för vårdpersonal, läkare, sjuksköterskor.

<http://www.fass.se/LIF/startpage?userType=0>

O-kloka listan. Alla läkemedel är inte lämpliga för äldre. <http://www.kollpalakemedel.se/okloka-listan/>

Youtube är inte bara skoj. Där finns det massor av seriösa filmer och föredrag om olika sjukdomar. Det är bara att söka på vad man vill läsa om eller se. Här nedan finns exempel på några intressanta ingångar där man sedan kan välja vad man vill se:

Om Hjärtat:

https://www.youtube.com/results?search_query=hj%C3%A4rtat

Om Lungorna:

https://www.youtube.com/results?search_query=lungor

HL Datacirkel 2015-11-25

Mobiltelefon

IMEI kod sätts av mobiltillverkaren och anger Fabrikat + Typ + Serienummer
Erhålles med att skriva *#06# på mobiltelefonen. Anteckna denna kod i händelse av stöld.
Polisen kan spärra användning av mobiltelefonen med hjälp att IMEI koden.
Men för att spärra användning av SIM kortet måste operatören kontaktas.
www.imei.info ger bra info om den egna mobiltelefonen.

IMSI kod sätts av operatören (SIM kortet) anger Land + Operatör + Mobilnummer

Routrar (PC för Alla nr 11 sid 38)

Test av ac routrar för under 500kr som är den nyaste snabbaste standarden.

D-link DIR-810L	400kr	Bäst i test
Asus RT-AC51U	450kr	Bra val
Linksys EA6200	500kr	Bra val
TP-link Archer C20	450kr	
Trendnet TEW-810DR	500kr	
Zyxel NBG6503	500kr	

Julens bästa surfplatta (PC för Alla nr 11 sid 32)

Acer Iconia Tab 10	2600kr	
Apple Ipad Air 2	6500kr	Bra val
Asus Zenpad 10	3000kr	Bra val
Lenovo Tab 2	2200kr	
Samsung Galaxy Tab S2 9.7	4800kr	Bra val
Sony Xperia Tablet Z4	6000kr	Bäst i test

Tips på nätet

www.redcross.se/forstahjalpen Röda Korsets Första hjälpen

www.surftips.se/fujijulkort Skapa julkort med egna bilder

www.surftips.se/coopjulkort Skapa julkort med egna bilder

www.laddaner.idg.se/program/iobit-unlocker Lås upp filer

Om Bedrägerier:

Se Facebook 'Polisen Bedrägeri'

1

Skurk memorerar kod genom att stå bakom offret och sedan stjälar bankkortet
Låt dig inte distraheras utan slutför uttag/betalning och stoppa bankkortet väl skyddat.
Förvara pengar och kort nära kroppen och inte i handväska eller ytterficka.

2

Skurk ringer före hembesök eller ringer på dörren direkt. Säger sig komma från värden eller hemtjänst. Distraherar offer och stjälar.
Släpp aldrig in någon som ni inte känner. Be dom återkomma efter att ni har kontaktat granne eller barn.

3

Skurk säger sig komma från postkodlotteriet och vill låna kort med kod för att sätta in vinst.
Lämna aldrig ut bankkort.

4

Skurk tar fram karta och frågar efter vägen. Typiskt ficktjuv beteende. Är ofta fler i lag.
Hjälp inte till om du är ensam.

5

Skurk ringer och vill ge information=sälja något.
Svara aldrig JA på någon fråga (inte ens ditt namn) utan lägg på luren.
Ring aldrig upp missat samtal som du inte vet vem det är.

6

Skurk skickar epost som ser ut att komma från t.ex. Bank, Telia, Skattemyndighet och vill att man svarar eller öppna bilaga eller klicka på länk eller ange personnummer och kontonummer.
Kontrollera verklig epost adress genom att markera avsändarnamnet. Vid tveksamhet gör ingenting annat än ta bort epost.

7

Att handla på nätet.
Undvik utländska sidor. Betala via faktura. Om kort måste användas skaffa ett konto med betalkort (ej kreditkort) där det normalt inte finns några pengar utan endast den summa som behövs vid köp på nätet. Många banker erbjuder virtuella kort.

8

Att betala i taxi eller andra ställen där risk finns att kortet byts ut.
Skaffa personligt kort med en egen bild på.

9

Identitetsstöld
Var observant om det kommer brev om kreditupplysning.
Kontrollera obehöriga uttag från bankkonton.
Sätt lås på brevlådan.